

szerészekkel, tisztekkel, különféle diplomájú fiatalokkal és férfiakkal zsúfolt egy fedél alá a téli éjtszakába... És amit ez alatt a tizenöt hónap alatt tőlük hallanom kellett, az a beszédjükből, terveikből, céljaikból és életmódjukból kiáradó ástító üresség s erkölcsi léhaság, az rám, a három éve föl-szentelt, tapasztalatlan, fiatal papra, döbbenetes kinyilatkoztatás volt. Név-telen fájdalom szorította össze a szívemet... Lángolt bennem az elkesere-dés, akárm! Jesz a háború vége, de ifjúságunkat ezután is ilyen lelki sivár-ságban felnőni — ezt nem engedhetjük meg!» (11, 161—162.)

Szent lelkesedéstől szinte üzve-hajtva fogott hozzá ifjúsági műveihez. Ezeket ő maga jellemzi legjobban egyik szellemes rádióhasonlatával: »A *Levelek Diákjaimhoz* lelki hullámszűrő akar lenni. A fiúkban imponálóan sok a jóakarát; szeretnék egészen oda adni lelküket a mennyország leadó állomásáról jövő isteni hullámoknak, de folyton beleszól ez a földi élet és zavarja őket. Nos hát, elébe a *Levelek Diákjaimhoz* köteteit! Most beállítom hullámcsapdának a *Tiszta férfiúságot* s az lefogja az ösztönös élet rendezetlen dzsungeléből előtörő, vért rothasztó, életkedvet fagyasztó hullámokat s nem engedi át csak azokat, melyek a tiszta élet magaslataira vezetnek. Most beállítom a *Művelti Ifjút* és ez lefogja a felületesség, durvaság, kényelem és lustaság hullámait és csak a kedvességre, szolgálatkészségre, udvariaságra nevelőket, a munkára serkentőket engedi át. Az így átszűrt hullámok igen gyengék, messzi leadótól jönnek: föl kell azokat erősíteni. Visszacsato-lunk! A *Vallásos Ifjú* és a *Krisztus és az Ifjú* valóban visszacsatol minket minden energia, életöröm, munkakedv ösforrásához: az Úristenhez.

Mit akarnak ezek a könyvek? Milyen új nemzedéket akarnak nevelni? *Új nemzedéket*, amelynek mélyebb a vallásossága, tisztább az erkölcse, fényesebb a szeme, áldozatosabb a hazaszeretete, mint a régié volt.« (11, 163.)

Pedagógiájának feladata: életfakasztás, a pozitív életcsírák kibonta-koztatása. Nem állandó konkolyírtás, hanem a búzavetés gondozása. Szent Tamástól tanulta, hogy az erények fejlesztésével kell a bűnöket irtanunk és Foerster nyomdokait követte a parányi hatások nagy jelentőségének felis-merésében.

Módszer tekintetében erősen gondolkodásra készítet az az eljárása, hogy *kerüli a heurisztikus előadást*. Mindjárt előljáróba élesen vázolja beszéde-nek tartalmát s a részleteket az átmeneteknél újból pontosan kiemeli. Ezzel teszi lehetővé, hogy még nehezebb beszédeit is könnyen követte a hallgatóság, mert előtte lebegett az az egyszerű vázlat, melyet a beszéd elején kapott. Az egyes részek között mindig megtalálható a belső logikai összefüggés s az egészre vonatkozás. Egyik a másikból ered a lélektaninak mondott francia eljárás szerint.

Korai halála óriási vesztesége a magyar nevelőknek, akiknek csak azt kívánhatjuk, hogy az elhúnyt kiváló nevelő tizennégy kötetre menő hagyatékával továbbra is sugározza közénk erős elhatározását s az égbenéző, a hazáért magát feláldozó végakarátát.

A nagyhírű pedagógus egyházfejedelemben a Magyar Paedagogiai Társaság is nagyabecsült rendes tagját tisztelte.

Hanauer Árpád István (1869—1942.)

Nagy nevelő volt egész életén keresztül. Ezirányú érdeklődését már Kalocsán a jézustársasági kollégiumban szerezte s a világhírű innsbrucki

egyetemen növelte nagyra. Püspöke 1892-ben történt fölszentelése után rögtön a veszprémi szeminárium lelki igazgatói tisztjébe emelte. Idősebb paptársai bizalmatlanul tekintettek a tapasztalatlan fiatalemberre, de rövid időn belül tudásával, finom lelkületével megszerezte az egész egyházmegye szeretetét és megbecsülését.

Sőt lelki vezetésének híre az egész országban terjedni kezdett s ezért Vaszary Kolos hercegprímás 1904-ben meghívta a központi papnevelő intézet spirituálisának. A székesfővárosban abba az apostoli gárdába tartozott, amely Prohászka Ottokár köré sereglett, átérezte a magyar lelki föltámadás szükségét s imponáló műveltséggel, meleg szívvel és lélekkel munkálkodott rajta fáradhatatlanul. Erre az időre esik Hanauer tudományos munkássága. Ekkor jelentek meg a *Lelkismeretről*, az *Igazságosságról* írt könyvei és számos magvas tanulmánya a különböző folyóiratokban.

1911-ben Glattfelder Gyula püspökkészítései után a Szent Imre-internátus Egyesület vezetősége Hanauer Istvánt találta legalkalmasabbnak a világi fiatalság elitjének vezetésére. Fájó szívvel vállalta el, de teljesen beleélte magát új hivatásába. A világháború alatt az ő vállára szakadt a budai Szent Imre-kollégium minden anyagi és szellemi terhe s ő a űhadbavonult és itthon munkálkodó növendékeiben egyaránt tartotta a lelket, az isteni gondviselésbe vetett bizalmat. Példája, minden bajra gyógyító írt találó bölcsesége, a zavarokban fölényes nyugalma minden szónál ékeesebb tanításként hatott környezetének minden tagjára. Hét esztendőn át az egész országba szétszórt Szent Imrések sokasága kapott az ő mély és finom egyéniségéből egész életre szóló értékes benyomásokat.

Püspöke rövid időre visszahívta Veszprémbe tanácsadójának és irodai igazgatójának. A Szentszék azonban magasabb hivatásra szemelte ki. A komárom alatt, 1919 júniusában kinevezte az Alföld felét magába foglaló váci egyházmegye püspöki székére.

A legnehezebb viszonyok között vette át másfélmillió hívőnek lelki vezetését. A vörös rémuralom szörnyűsége s a trianoni átok megpróbáltatása között kellett a magyar feltámadás reményét az Isten iránti bizalom és szeretet tüzét újra élesztenie vagy fellobbantania. Négyyszer végigjárta egyházmegyéjének minden félreeső faluját, tanyacsoportját s ekként ismerte meg híveinek lelki szükségletét, anyagi nyomorát és minden tőle telhető módon segített is rajtuk. Püspöksége idején kilencven új templom épült, harminckilenc új lelkipásztori állomás létesült s ezen felül tizenhat kültelki curatiát szervezett át plébániává. Figyelmje egyaránt kiterjedt a főváros környékére (»Páris vadonára«) és a tanyai lelkésziségekre.

Amikor az egyházmegye kormányzását átvette, négy papnövendék létezett a szemináriumban. Ő a régi egészségtelen intézet helyébe nagy, modern intézetet emelt és húszéves püspöki jubileuma alkalmával egyházmegyéjének már 120 papnövendéke volt.

Növendékei és tisztelői ezzel a diszító címmel tüntették ki: a pedagógus püspök. A kitüntetésre rászolgált elveivel és eredményeivel. Elvei közül a következőket érdemes megemlíteni. A püspök a szeminárium falain túl is lelkipásztora növendékeinek, sőt bizalmas atyai kapcsolatban kell állania minden papjával. A szemináriumon belül pedig többször hangoztatta: engedélyezek annyi tökéletlenséget minden növendékemnek, mint amennyit a napi életben rajtam észrevesznek. Ebből következett: magatartását olyan színvonalon kellett tartania, hogy kijelentése ne legyen könnyelmű. Elveinek

koronája az a 'nevelői eszmény, amelyet növendékei elé tűzött: »lelkileg érett ember ne szoruljon gyámkodásra, hanem élje a saját életét!«

Ezek szerint az elvek szerint nevelt olyan jellemeket, mint Tóth Tihamér, Scheffler János megyéspüspökök, az Alföld nagy apostola, Kovács Vince felszentelt püspök; Drahos János, Pakocs Károly primási, illetőleg püspöki kancellárok, Halász Pál, a szeged-belvárosi kanonokplébános, stb.

Nevelési működése nem zárkozott sem a szeminárium, sem nagy egyházmegyéinek határai közé, hanem kiterjedt egész Csonkamagyarországra. A magyar püspöki kar megbízásából ő volt az Országos Katolikus Tanügyi Tanács elnöke, hazánkban a katolikus tanügynek, sőt joggal mondhatjuk, az egész katolikus kultúrának legfőbb irányítója és vezetője. Az üléseken tartott elnöki megnyitó beszédei a közéletben hullámzó nevelő kérdések mélyére mutatnak. Szól a nevelő egyéniség minden gátlást áttörő hatásáról, az iskola és család nevelő összhangjáról, kívánja a Szentírás nevelői szemmel történő olvasását, továbbá azt, hogy Krisztust mintázza szülő és gyermek, tanító és tanítvány. Külön körlevelet szentel a legújabbkor legnagyobb nevelőjének: Bosco Szent Jánosnak.

Hasonló lélekformáló eszmék és eszmények találhatók pásztorleveleiben és főpásztori beszédeiben, melyeket tízéves püspöki jubileuma alkalmából gyűjtött össze. Ezekben bátran nyúl korunk minden égető sebéhez: fájlalja a családi élet bizonytalanságát és ostromozza a születések korlátozását; a tevékeny katolikus öntudatot ébresztgeti a hívők és nevelők lelkében.

Működését áttekintve, mindenki igazoltnak tekintheti a tanítványaitól eredő előbb említett diszítő jelzőjét: valóban pedagógus püspök volt, amit a Magyar Paedagogiai Társaság azzal ismert el, hogy 1933-ban tiszteleti tagjainak sorába választotta őt.

Mester János.

MAGYAR PAEDAGOGIAI TÁRSASÁG.

Társaságunk 1943. január 16-án tartott rendes felolvasó ülésén *Prohászka Lajos* elnökölt. Az ülés tárgya: *Dr. Albert Hofelder* német birodalmi nevelésügyi minisztériumi osztályfőnöknek, mint vendégnek előadása volt a következő címmel: *Grundzüge der heutigen deutschen Pädagogik* (A mai német pedagógia alapvonalai.)

1943. február 20-án tartott ülésünk a Társaságnak ünnepi, 50-ik nagygyűlése volt (L. Magyar Paedagogia 51. évf. 289 l.)

1943. március 20-án *Prohászka Lajos* elnökletével tartott felolvasó ülésünkön a fűrgysor következő volt: 1. vitéz *Szönyi Sándor* rendes tag: *Az irodalom a családi nevelésben* (Székfoglaló). — 2. *Mesterházy Jenő* külső tag mint vendég: *Kossuth Lajos és a kisednevelés*

1943. április 17-én tartott ülésünkön *Prohászka Lajos* elnökölt. Az ülés egyetlen tárgya volt: *Tarcsay Izabella*, mint vendég: *A pszichodiagnosztika a nevelésben.*

Felelős szerkesztő: *Gyulai Ágost*, felelős kiadó: *Loschdorfer János.*